

**”” Voi perkele’ , sa hon när hon tittade
på det nya schemat.”**
**Litterär flerspråkighet och språkväxling i
Eija Hetekivi Olssons roman Ingenbarnsland**

Hans Landqvist,
Institutionen för svenska språket, GU
VAKKI XXXIII, 7–8 februari 2013

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SVENSKA SPRÅKET

Verket och författaren

EIJA HETEKIVI OLSSON, född 1973, är
uppvuxen i Göteborgsförorten Gårdsten.
INGENBARNSLAND är hennes debut.

Språket i Ingenbarnsland

”Berättelsen om Miiras uppväxt filtreras konsekvent genom hennes medvetande och hennes språk. Och detta medvetande och språk är i allra högsta grad säregna.” (Nilsson 2012)

”Replikerna härmar både finskt och göteborgskt talspråk. Ett typiskt särdrag är nyskapade sammansättningar, *snuskful*, och alliterationer, *febrig fåntratt, rätade på ryggen*.” (Josephson 2012:67)

Tema och forskningsfrågor

Litterär flerspråkighet och språkväxling

1. Vilken kontext?
2. Vilken form och vilka språkväxlingsstrategier?
3. Vilka litterära funktioner?

Analysverktyg och material

Eriksson & Haapamäki, "Att analysera litterär flerspråkighet" (2011)

Ingenbarnsland (Hetekivi Olsson 2011b):

- 318 textsidor
- 3 sektioner (*Lågstadieår*, *Mellanstadieår*, *Högstadieår*)
- 50 kapitel (10 + 17 + 23)

1. Kommunikativ kontext

- sändarens språkliga kompetens
- mottagarnas språkliga kompetens
- verkets tema och språkliga förhållanden

- det omgivande samhället och flerspråkighet
- det skildrade samhället och flerspråkighet

1. Kommunikativ kontext

- **Sändare:** tvåspråkig

”Loggar in på Facebook och skriver en ny statusuppdatering.
— — — Får tre långa svar från min släkting. Han skriver på finska. Jag fortsätter att skriva på svenska.”

(Hetekivi Olsson 2011a)

- **Mottagare:** begränsat antal tvåspråkiga

”I dag talar ca 300 000 personer i Sverige finska.”

(Språkrådet [www])

- **Tema:** språk och klass

- Sverige på 2000-talet
- Göteborg under det sena 1900-talet

1. Kommunikativ kontext

”Det stod *Sfi* och *Fi* i för många rutor. Svenska för invandrare och finska. Ämnen på finska. Till och med i rutorna där det stod *MA* och *NO* stod det *Fi*. Det betydde att hon måste läsa högstadiematten och *NO:n* på finska. Hur fan ska jag då kunna plugga till hjärnkirurg, frågade hon schemat, om jag inte vet vad hjärndelarna heter på svenska eller med hjälp av svenska smartböcker kan räkna ut var jag ska såga? Och vad ska jag kalla patienterna för, om jag ändå lyckas? *Perkele, saatana och vittu?*” (s. 197, kursiv stil i originalet)

1. Kommunikativ kontext

”Vad säger man när någon har dött? frågade hon pennstumpen. Hui, hyi, höh, huhhuh eller *hirveetä*, hemskt? Kanske *hirvenpaska*, älgskit.”

(s. 254, kursiv stil i originalet)

2. Form utifrån språkväxlingsstrategier [SVS]

Latent (implicit)

språkväxling [SV]

- metaspråkliga kommentarer (*på resp. om annat språk/annan varietet*)
- kontextuella ledtrådar (personnamn, ortnamn, kultur)

Manifest (explicit)

språkväxling [SV]

- frekvens
- markering
- integrering

2. Form: **latent** och **manifest** SV

”Susanna pratade **som de vuxna i de finska nyheterna på tv.**

Ordentligt.” (s. 208)

”De e disco i Hammarkullen, ja ska dit me **Niina**’, sa **Jaana**, på rasten, **på svenska** för att Pabblo stod i närheten.” (s. 135)

”Hennes fejs var för stort. **’Pallinaama’**, pallansikte, hade mamma sagt om sig själv. Då hade hon också det. Ett pallansikte.” (s. 181)

”**Huora, homo ja paskapää**, hora, homo och skitskalle. Det var det enda han kunde säga med sin nariga mun.” (s. 7, kursiv stil i originalet)

2. Manifest SV sv-fi: frekvens

Lågstadieår	Mellanstadieår	Högstadieår	Totalt
61 textsidor	118 textsidor	139 textsidor	318 textsidor
61 belägg	33 belägg	35 belägg	129 belägg
1,00 belägg/ textsida	0,28 belägg/ textsida	0,25 belägg/ textsida	0,41 belägg/ textsida
Kap. 1–7,9–10			
0,74 belägg/ textsida			0,35 belägg/ textsida

2. Manifest SV: markering

- Ingen markering alls

- Svag markering: typografiska markörer
- Starkare markering: metaspråkliga kommentarer
- Ännu starkare markering: översättning
- Starkast markering: kombination av markörer

2. Manifest SV sv-fi: markering

	Lågstadieåren (61 belägg)	Mellanstadieåren (33 belägg)	Högstadieåren (35 belägg)	Totalt (129 belägg)
Ingen markering	8	4	1	13
Typografiska markörer	53	29	34	116
Metaspråkliga kommentarer	4	–	2	6
Översättning	24	12	11	47
Kombinationer av markörer	29	12	13	54

2. Manifest SV sv–fi: morfologisk integrering

”Mummos farmor ... var ... **en** *tiedoiniekku* som kunde bota sjuka och hitta försvunna saker och kossor och karlar som hade sprungit bort.” (s. 49, kursiv stil i originalet)

”[Miira] Visade pappret för mamma och pappa. Båda hö**hade**. **Det eniga** hö**handet** som lät lite skrajset under stålet betydde att hon fick stanna.” (s. 177)

”De dansande paren snurrade runt till takten av **humppa**trudelutten. Paret som snurrade längst tid skulle bli årets **humppa**hejare. Det var nu dag tre, läste hon på skylten.” (s. 46–47)

2. Manifest SV sv–fi: **syntaktisk** integrering

”Hon var helt jävla hjärnfucked. Kunde inte ens översätta månaderna till svenska. Visste inte i vilken ordning de kom. Men kunde dem på finska.

[1] ***Tammi, helmi, maalis, huhti, touku, kesä, heinä, elo, syys, loka, marras, joul.***

[2] Och ***kuu*** efter varje månadsnamn för dem som var gnetigare.

[3] ***Tammikuu.***” (s. 275, kursiv stil i originalet)

3. Flerspråkighetsstrategier [FSS] och litterära funktioner för SV

- skapa äkthetskänsla och/eller ge illusion av autentiskt språk och autentiska språkmiljöer
- skildra något främmande och/eller ge en bild av utanförskap
- inkludera läsare och/eller exkludera läsare
- ”fungera som ett element som får oss att se världen från en ny synvinkel, i ett nytt ljus”

(Eriksson & Haapamäki 2011:51)

Språkformen i *Ingenbarnsland* och litterära funktioner

”Språkblandningen, alliterationerna och sammansättningarna, i kombination med en i grunden traditionell berättarhållning, förstärker autenticiteten, för att inte säga aggressiviteten.” (Josephson 2012:67)

”Stilmässigt haltar ’Ingenbarnsland’ en del. Bland annat ger Hetekivi Olsson efter för öskicket att hitta på egna ord som ger språket en (visserligen medveten) juvenil klang.” (Blomqvist 2012)

3. FSS och litterära funktioner för SV sv-fi

”Hon bankade skiten ur honom. Satt gränsle över hans rygg och skrek ’SAATANAN SIKA’, djävulens svin. Hennes armar roterade som små propellrar och piskade mot hans rakade skalle så att fläsket därunder korrade sig.” (s. 7, versaler i originalet)

”De ligger en typ på min matta å han snarkar.’

’Höh’, sa pappa, mullrade upp med dragkampsmusklerna och in i hennes rum.

’No höh’, sa han eftersom mamma inte kunde säga det och skakade hårdhänt på pundaren men fick ingen reaktion.” (s. 219)

3. FSS och litterära funktioner för SV sv-fi

”Mamma tittade på virkningen. Läpparna satt ledigare. De log lite. Ingen annan hade sett det, men hon såg. De log. Mamma hade också morrhår. De var tjockare än hennes.

’No voi perrrkele’, klimpvinssvor pappa.

’No ei se sinun persettä kaiva’, det gräver inte i din röv, morrhårade mamma.” (s. 227)

”Saattana’, tackade Vera på felaktig finska och tog emot den.” (s. 111)

”Pärkkele’, sa Vera, la mattan på bordet och såg bortkommen ut.” (s. 112)

3. FSS och litterära funktioner för SV sv-fi

”Nu blir det kvarsittning, *voi jumala auta*, smör gud hjälp, kan du aldrig bli en snäll flicka?” (s. 10, kursiv stil i originalet)

”Hon tänkte på veckoinformationen hon hade fått från fröken på Långmossen. Enligt dem hade hon men inte fröken varit svag och trög. En hopplös som smörgud inte velat hjälpa.”
(s. 86)

”Voi voi’, smör smör, hade pappa sagt när hans Volvopolare dött.” (s. 254)

voi: 1. subst. ’smör’; 2. interj. ’oj, oj oj; o, å; voj’; 3. verb (*voida*)
’kunna; förmå; vara i stånd att; vara kapabel att’
(*Suomi–ruotsi-suursanakirja* 2004)

3. FSS och litterära funktioner för SV sv-fi

”Voi perkele’, sa hon när hon tittade på det nya schemat.
'In English, please’, sa engelskaläraren och tittade på
tavlan.

'Butter hell’, sa hon ...” (s. 246)

”No voi vittu’, smör fitta, sa pappa och såg orolig ut.” (s. 82)

voi perkele! 'fan också!; fy fan!; satan också!; [d]jävlar!

voi vittu! 'fy fan!; fan också!; fan och hans mormor!; [d]jävlar i
helvetet!; satan också!' (*Suomi–ruotsi-suursanakirja* 2004)

3. FSS och litterära funktioner för SV sv-fi

”Hon fick en flashback. Hon var liten och lekte med Lasse. Lånade hans leksak, hans superhjältekillen. Huvudet lossnade när hon drog i det. Lasse ryckte superhjälten ifrån henne. Inte för att han var ledsen över att huvudet rullade iväg, utan för att det var hans leksak, hans och ingen annans, särskilt inte hennes.

’Den e min, den e min’, läspade Lasse. Spottade välling på henne.” (s. 30–31)

3. FSS och litterära funktioner för SV sv-fi

”Den e min, den e min’,
läspade Lasse.”

Förslag

”Se on minun, se ON”

”Vad heter du? frågade
Violet läspande.”

(ur Richmal Crompton, *Bill den oförbätterlige*, 1928, övers. Arne Lönnbeck, utifrån Mählqvist u.å.)

Fortsättningen

- Tema: svenska, finska och meänkieli i litterär text!
- Material: Niemi, *Mannen som dog som en lax* (2006), Hetekivi Olsson, *Ingenbarnsland* (2011b) + ?
- Analysverktyg: Eriksson & Haapamäki (2011), Jonsson (2012) + ?
- Analysperspektiv: kontext, form och strategier, funktioner + ?

Referenser

Blomqvist, M. (2012). Jag minns min gråa betong. I: *Helsingborgs Dagblad* 2012-01-30.

Eriksson, H. & Haapamäki, S. (2011). Att analysera litterär flerspråkighet. I: Niemi, S. & P. Söderholm (red.), *Svenskan i Finland 12*. Joensuu.

Hetekivi Olsson, E. (2011a). I förortsbastun. Hämtad 2013-01-10 från <[www.fib.se webbkroenikan/item/693-i-forortsbastun](http://www.fib.se/webbkroenikan/item/693-i-forortsbastun)>.

Hetekivi Olsson, E. (2011b). *Ingenbarnsland*. Stockholm.

Jonsson, C. (2012). Making Silenced Voices Heard. Code-Switching in Multilingual Literary Texts in Sweden. I: Sebba, M., S. Mahootian & C. Jonsson (red.), *Language Mixing and Code-Switching in Writing. Approaches to Mixed-Language Written Discourse*. London.

Josephson, O. (2012). Moderna och klassiska klassröster lika skiftande. I: *Språktidningen* 2012:3.

Mählqvist, S. (u.å.). Arne Lönnbeck, 1888–1954. I: *Svenskt översättarlexikon*. Hämtad 2013-01-30 från <www.oversattarlexikon.se>.

Nilsson, M. (2012). Ord mot underordningen. I: *Clarté*. Hämtad 2013-01-10 från <www.clarte.nu>.

Språkrådet [www]. Mer om finska. Hämtad 2013-01-10 från <<http://www.sprakradet.se/14721>>.

Suomi–ruotsi-suursanakirja. Stora finsk-svenska ordboken. (2004) [1997]. Helsinki.

